

AFORİZİMLƏR FRAZEOLoji VAHİDLƏRİNİN TƏRKİB HİSSƏSİ KİMİ

1. Parameoloji-frazeoloji dil vahidlərinə ümumi baxış. Hər bir xalqın dili onun tarixi-fəlsəfi həyat təcrübəsini, sosial və ictimai inkişafını, eləcə də maddi və mənəvi təkamül prosesini aydın şəkildə əks etdirir. Bu da həmin dilin özünəməxsus optimal söz ehtiyatında, frazeoloji-leksik lüğət fondunda öz əksini tapır. Belə ki, dildə işlənən frazeoloji vahidlər, xalqın yüksək məntiqi tərəkürə, zəngin dil mənsubiyyətinə malik olmasının göstəricisidir.

Paremioloji-frazeoloji vahidlər (atalar sözləri və məsəllər, paremiyalar, aforizmlər) hər bir dilin sabit mənalı cümlətipli ifadələrin məcmusu və hazır konseptual fikir resurslarını təmin edir.

Bütövlükdə frazeologiya dilin həm ümumleksik sistemində tərkib hissəsi kimi, həm də müstəqil sahə kimi tədqiqata cəlb olunmuş, frazeoloji vahidlər isə özlüyündə sabit söz birləşmələri, qruplar, ayrı-ayrı tərkib hissələrinə bölünməyən frazemlər, frazeoloji birləşmələr (uyuşmalar, birikmələr, qovuşmalar, bitişmələr, tərkiblər, bitiklər) idiomlar, idiomatik ifadələr, frazeoloji ifadələr və s. müxtəlif elmi istilahlara xarakterizə edilir (2, səh. 5).

Frazeoloji vahidlərin leksikləşməsi prosesi də özü-özlüyündə asan bir məsələ deyil. Belə ki, frazeoloji vahidlərin leksikləşməsi prosesi dildə həm induktiv (işləkləşmə), həm də deduktiv (leksik zənginləşmə) prosesi nəticəsində baş verir. Bu isə nominativləşmə adlanır və qəbul edilir. Bu zaman artıq lüğət fondunda deskriptiv (təsviredici) zənginləşmə, xüsusi terminologiyada isə preskriptiv (təyinedici) kodlaşma prosesi baş vermiş olur. Bunun nəticəsində də frazeoloji vahidlər sistemində çoxsaylı -istilahlər müxtəlifliyi meydana çıxır.

Bəs nominativləşmə nəyi özündə ehtiva edir? Nominativləşmə - dildə leksikləşmə prosesi nəticəsində, sabit söz birləşmələrinin və ya hər hansı bir bitkin fikrin, yəni cümlənin vahid bir "leksem"-ə, eləcə də lüğəvi vahidə "çevrilməsi" deməkdir. Buradan da aydın olur ki, frazeologizmlər istər bir leksemə - sözə ekvivalent olaraq leksikologiyanın, istərsə də söz birləşməsinə və ya cümləyə ekvivalent olan sintaksisin özünün predmetinə çevrilən məcazlıq (metaforiklik, abstraktlıq) ifadə edən semantik dil vahidləridir.

Paremioloji-frazeoloji vahidlərdə digər bir maraqlı məqam isə, onların konseptləşmə xüsusiyyətinə malik olmasıdır. Konseptləşmə (hazırqəblilik, sabitlik, nominativlik) – təbiətdə və cəmiyyətdə, eləcə də dünyada baş verən proses və hadisələrə fərdi və ya ictimai baxışların yekun məntiqi cəhətdən sistemləşməsi, gerçəkliyə dair elmi-kateqorial münasibətlərin ümumiləşdirilməsi, insanların fəaliyyətlərinin, onların dünyagörüşlərinin yığcam və linqvokoqnitiv ifadəsi kimi qəbul edilir.

Bundan başqa konseptləşmə, həmçinin öz fəlsəfi-leksik semantikasi ilə hazırqəblilik rolu oynayan və ya həyata keçirən linqvistik anlayış kimi cümlətipli frazeologizmlərdəki, ümumiləşdiricilik və dəyərləndiricilik xüsusiyyətini tam olaraq əvəz edən sabit düşüncə vahidləridir. Bu bərdə H.Bayramov yazır: "Frazeoloji vahid dilin inkişaf tarixinin ən son mərhələsində söz birləşmələrinin tam və sabit kombinasiyasıdır; bunlar nitqdə hazır şəkildə işlədilir; ən azı müəyyən arıdcılıqla gələn iki leksik səviyyədə sözün qəti olaraq müəyyənlanmış birləşməsindən ibarətdir; qrammatik cəhətdən söz birləşməsi və ya cümlə modelləri əsasında dildə mövcud olmuş və ya mövcud olan qanunauyğunluqlara əsasən formalaşmasıdır" (3, səh. 91).

İndi isə ayrı-ayrılıqda nümunələr əsasında bunları aydınlaşdırmaq. Dilin hazır konseptual fikir ehtiyatlarını təşkil edən frazeoloji vahidlər qismində:

- 1) Paremiya: "Cənnət anaların ayağı altındadır" (Məhəmməd Peyğəmbərin kəlamı) – "ana" konsepti;
- 2) Atalar sözü: "Torpaq deyir, öldür məni, dirildim səni" – "bərəkət" konsepti;
- 3) Aforizm: "Alimliyə bir tac kimi baxma ki, onunla lovğalanasan", bir inək kimi baxma ki, onu sağasan (Lev Tolstoy) – "elm" konsepti;
- 4) İfade: "Kişi bir sənəti bilər xalis, çoxuna meyl edən qalar naqis" (S.Ə.Şirvani) – "sənətkar" konsepti.

Bu nümunələr (hansı terminlə ifadə olunur, olunsun) artıq müvafiq leksik-frazeoqrafik mənbələrdə əks olunaraq, zəruri hallarda nitqin intensional (daxili təsir) məntiqinə, yəni ümumiləşdirici düşüncənin daha effektiv reallaşmasına kömək edən "dayaq ifadələr" rolunu oynayır. Göründüyü kimi, konseptual "dayaq ifadələr" xüsusi linqvistik relevanta (spesifik göstəricilik) malik, artıq hazır şəkildə mövcud olan və ya müəyyən situasiyaya uyğun gələn frazeoloji vahidlərdir. Belə paralellər/müqayisələr (paremiya/atalar sözü və aforizm/aksiom), yəni semantik sabitlik, konseptual yığıncaqlıq kəsb edən cümlətipli frazeoloji vahidlər ilk növbədə toxunulmaz, "sabit leksik-struktur konstitutiv keyfiyyət frazeologizləşmə (leksikləşmə/nominativləşmə) nümayiş etdirilər və bu yaradıcı proses nəticəsində paremioloji-frazeoloji dil vahidlərinin əsas səciyyəvi xüsusiyyətlərinə - frazeoloji kompleksləşməyə səbəb olur" (2, səh. 13). Doğrudan da, ümumiliklə götürüldükdə paremioloji-frazeoloji vahidlərin konseptuallıq səciyyəsi, dilin tərkib hissənin zənginləşməsində onun rolunun nə qədər çox olduğunu baris göstəricisidir.

Paremioloji vahidləri araşdırarkən, onun mənşə etibarını ilə dilin daxili inkişafı, ekstralingvistik olaylarla fərdi bağlılığı aydın şəkildə özünü göstərmiş olur. Hər hansı bir aforizmi, atalar sözü və zərb məsələləri, qanadlı ifadələrin birbaşa mənsub olduğu dilin tarixi ilə, o dildə danışan xalqların tarixi ilə bağlılığı ardıcıl şəkildə araşdırılır və müəyyən məcrada öyrənilir. Bu da birbaşa etimoloji leksikologiyadan irəli gələn məsələdir. Məsələn, hər hansı bir dildə işlənən bu və ya başqa bir sözün (leksemin) mənşəyi araşdırılarkən sadəcə olaraq, həmin sözün o dilin tarixində formalaşan "tərcümeyi-halı" nəzərdən keçirilir və araşdırılır. Bu söz başqa dillərdə işlənmədiyinə görə (yəni həmin söz digər dillərdə eyni formada işlənilir), həmin leksem-anlayış, yalnız işləndiyi dilə məxsus bir struktur kimi analiz olunur. Məsələn, Azərbaycan dilində "yalvarmaq" sözünün digər dillərdə semantik

¹⁸ BDU İngilis dili (Humanitar fakültələr üzrə) kafedrası/ melahet@aliyeva.net malahataliyeva@bsu.edu.az

ekvivalenti var. Lakin dilimizdəki səs kompleksi kimi bu söz başqa dillərdə yoxdur. Bu zaman istifadə etdiyimiz “yalvarmaq” sözünün Azərbaycan dilindəki mənşəyini öyrənmək vacib şərtlərdən biridir. Bu barədə tədqiqatçı A.Erdoğan yazır: “Yalvarmaq” sözünün mənşəyinin onun morphem strukturundan, [(yallı+)(var+maq), yallı getmək, sinov getmək] dilimizdə işlək başqa konstruksiyalarla nisbətindən, bu sözün indiyə qədər davam edən canlı ritual rəqsimizlə daxili (referent – məna səviyyəsində) bağlılığından asılı olmadığını sübut etməyə ehtiyac yoxdur. Odur ki, göstərilən sözün etimoloji analizini apararkən, bizim başqa dillərə müraciət etməyimiz üçün heç bir ehtiyac yoxdur: bu dilimizin, necə deyirlər daxili işidir. Bayram Hüseynovun “Yallı” sözünə verdiyi etimoloji arayış, bizi qane etmir: o yazır: “Azərbaycan dilində “yal” sözü bir neçə mənada işlənir. Bunlardan biri də dağlar, təpələrdir ki, xalq arasında onlara “yal” deyirlər. “Yallı” rəqsində əl-ələ verib oynayan adamlar bir növ çiyin-çiyinə durmuş dağları xatırladır”. Amma eyni bir ləksəm – söz bir neçə dildə “vətəndaşlıq pasportu” alıbsa, canlı dildə işlənirsə və bu dillərdə eyni məna daşıyarsa, onda o sözün etimologiyası etibarlı ilə müəyyən olunarkən, təkcə doğulduğu dilin yox, həm də digər dillərin göstərdikləri nəzərə alınmalıdır: həmin sözün semantik strukturu, bu və ya digər sintaktik konstruksiyalarda, sabit söz birləşmələrində işlənməsi (semantik vahidlik cəhətdən) etimoloji analitik komponentlər kimi araşdırılmalıdır. Çox maraqlı bir məqam ortalığa çıxır. Hər iki tədqiqatçının fikirlərində müəyyən anlaşılmaqlar var. Məsələn, əgər tədqiqatçı A.M.Erdoğan Bayram Hüseynovun fikirləri ilə rastlaşmırsa, onun gəldiyi qənaətlər “yal” sözündə özünü doğrultmaya bilir. “Yal” sözü bizim dilimizdə heyvanlara (məsələn, itlərə) verilən qida növü kimi də tanınır və bu sözün “yalvartmaq” sözü ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Göründüyü kimi çox ziddiyyətli fikirlər vardır ki, araşdırılması vacib şərtlərdəndir. Məhz bu səbəbdəndir ki, belə sözlərin etimologiyasının araşdırarkən onun bir neçə dilin materialı kimi müqayisəli analizindən keçirilməsi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

2. Paremioloji-frazeoloji dil vahidləri sistemində aforizmlərin xarakterik xüsusiyyətləri. Aforizm anlayışı ilk dəfə Hippokratın (b.e.ə. V əsr) “Xarakterlərin müddəası” əsərində işlədilmiş, öz dövrünün tibb sistemində faydalı “tibbi məsləhət” kimi tövsiyyə olunmuş, zaman keçdikcə termin formasını almış və müdrikliyi özündə ehtiva edən bir məna daşımağa başlamışdır. Aforizm sözünün mənası “aform” formasız – qafiyəsiz, -vəznisiz, ritmsiz, yəni adi, cümlə şəklində işlənən anlamındadır.

Zaman keçdikcə aforistik məzmun daşıyan ifadələr, özünəməxsus lakonikliyə çevrilərək, fəlsəfi-ədəbi janr funksionallığı daşımış, tədricən, öz yerində işləmə bilən hazır dil vahidlərinə çevrilmişdir. Buna nümunə olaraq aforizmlərin toplandığı mənbələr toplusunun-ədəbi antoloji sənəmləri, kitabələri, ensiklopedik lüğətləri və elmi-tarixi monoqrafiyaları göstərmək olar.

XI əsrdə müasir Türkologiya elminin və tarixi-müqayisəli dilçiliyin banisi olan Mahmud Kaşğari “Divani-lüğət-it-Türk” (1073-1077) əsərində “Sağ”ların təsiri ilə atalar sözü və məsələləri, hikmətli söz və ifadələri, paremioloji-frazeoloji vahidləri (aforizmləri) illüstrativ-leksioqrafik materiallar qisminə aid etmişdir. Bu barədə M.A.Akif yazır: “Böyük Mahmud Kaşğarinin əsas məqsədi öz mürəkkəb elmi-metodoloji təlimini (“Qurani-Kərimi” tədris edən ərəb müəllimlərə türk dilini daha praktik öyrətmək məqsədilə) sağların köməyi ilə yadda qalan etmək, eyni zamanda türk dilinin zənginliyini əcnəbilərə bəyan etmək idi” (1, səh. 48).

Belə ki, tarixi türkdilli materiallar həqiqətində öz-özlüyündə kifayət qədər dəlil-sübutlarla aforistik ifadələrin folklor və yazılı ədəbiyyatdan toplanaraq məşhur kəlamalara çevrilməsini bariz nümunə olaraq özündə ehtiva edir.

Frazeoloji-paremioloji vahidlərdə əks olunan fəlsəfi-dəyərli həqiqətlər, insanlara intellekt gücü, ləyaqətli dil bacarığı, dil qabiliyyətli verir.

Aforizmlər frazeoloji universallıq nümunələri əsasında daha çox aşağıdakı xüsusiyyətləri özündə əks etdirir.

1. Müəlliflik.
2. Lakoniklik.
3. Yekunlaşdırıcılıq.
4. Qiymətləndiricilik.

Bütün bu xarakterik xüsusiyyətlərə malik olan aforizmlər quruluşca bir cümlədən ibarət olub, bir çox hallarda prepozision işlənmə şəklində, müəyyən fikir toplumunda mövcud olur. Bu barədə tədqiqatçı N.Abbasova yazır: “Aforizmlərin frazeoloji-semantik xarakterinin aşkarlanmasında nəzəri-tipoloji və tədbiqi dilçilərin rolu çox böyükdür. Dünyanın müxtəlif dillərində yaradılan aforizmlərin tədricən ümumbəşəri mənəvi-lingvistik sərvətə çevrilməsində və hər bir dil üçün vacib olan intellektual aforistik tezaurusun (internet-onlayn) fondu yaradılmasında ədəbi tərcümənin də beynəlxalq obliqator (məcburi vəzifə) rolu inkaredilməzdir. Aforizmlər həm ifadə formasının lakonikliyinə, həm sabit struktur-semantik xüsusiyyətlərinə, həm də fəlsəfi-konseptual frazeoloji mətn (fazeoloji mikromətn) səciyyəsi nümayiş etdirirlər” (2, səh. 50).

Aforizmlər atalar sözü və məsələlər, paremiyalarla birlikdə lingvistik-multikultural sərvətin ən vacib tərkib hissəsini, yəni, əxlaqi-estetik məzmun daşıyan dil-konseptual potensialını təşkil edirlər. İfadə üslubuna görə yığcam, mənasına görə tutarlı və sərrast, eləcə də fəlsəfi-didaktik əhəmiyyəti ilə fərqlənən frazeoloji ifadələr dilin “hazırqəlb” ifadələr fondunu həmişə zənginləşdirir.

Demək, aforizmlər – bütün dünyada mövcud olan cəmiyyətlər üçün ümumfəlsəfi dünyagörüşlərinin, həyatı dərk etmə vasitələrinin və mütləq həqiqət axtarışlarının konseptual ifadə formasının dillə reallaşdıran lingvistik vahidlərdir. Aforizmlər həm ədəbi-prozaik janr, həm də konseptual-frazeoqrafik nümunə kimi təqdim olunsada, bu ifadələrin ərəşəyə gəlməsi, nitqdə və ya dildə fəaliyyət göstərməsi, birinci növbədə, dil hadisəsidir (2, səh. 51).

Digər bir tədqiqatçı O.A.Dmitriyeva aforizmlər haqqında olan monoqrafiyasında yazır: “Atalar sözü və aforizmlər lingvokulturoloji mətnlərin xüsusi növü kimi öz konstruktiv tərkib, formal və funksional əlamətləri ilə fərlənərək bütün dillərdə

kontekstdən nisbi asılılığı ilə seçilən və implisit mühakimə əks etdirən universalilərdir. Aforizmlər atalar sözü vədi söyləmələr arasında yer tutan ifadələrdir” (6, səh. 3).

Aforizmlərin yuxarıdakı xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq daha geniş formada kateqorial-lingvistik göstəricilərinə əsasən aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Aforizmlər kommunikativ-dil resursları (cümlə, mətn, mikromətn) səviyyəsində konseptuallıq əks etdirən müəllifli frazeologizmlərdir.

2. Aforizmlərdəki frazeoloji – hər hansı bir sabit semantik-informativ, məzmunun müxtəlif xarakterli hazırqəlb dil vahidlərinə sığması keyfiyyətidir.

3. Aforizmlər müsbət semantik denotativ lingvistik məzmun, lakin mənfi struktur pragmatik-derivasiya nümayiş etdirirlər.

4. Aforizmlər nisbi sintaqmatik sərbəstlik kəsb etsələr də, qrammatik konsepsiyaya uyğunlaşmırlar.

5. Aforizmlər siqnikativ mənə-motivləşmə keyfiyyətinə görə kamonik cümlələrə, sabit semantik mənə və metaforik-funksional əlamətlərinə görə isə paremiyalara oxşayırlar.

6. Aforizmlər digər paremioloji-frazeoloji vahidlərdən başlıca fərqliliyi informativ sıxlıq, qrammatik və semantik ekspletlik implisitlik, prozatik-ekspressivlik xüsusiyyətlərinə malik olmasındadır.

7. Aforizmlər hər bir maksimal səviyyədə, işləklik intensivliyi, evristik/analitik istifadə prezumpsiyası ilə seçilən cümlətipli frazeoloji vahidlərdir (2, səh. 53).

3. Aforizmlərin tərcümə variantları. Tərcüməçilik sənəti mövcud olduğu andan bəşəriyyətin mədəni inteqrasiyasına xidmət göstərmiş, zaman keçdikcə siyasi-iqtisadi, sosial-ictimai əlaqələrin və millətlərarası kommunikativ münasibətlərin möhkəmlənməsinə yardımçı olmuşdur. Dilin özünün ictimai ünsiyyət vasitələri olduğunu nəzərə alsaq, tərcümə də dillər və xalqlararası mədəniyyətlərin əlaqə vasitəsidir. Multikultural əlaqələrin genişləndiyi, eləcə də beynəlxalq qloballaşma ideyalarının həyata keçirildiyi bir dövrdə, tərcümənin ictimai inteqrativ əhəmiyyəti daha da artmış, geniş səciyyəvi hal almışdır. Belə ki, bu sahədə tərcümənin pragmatik funksiyası daha da aktuallaşmış, beynəlxalq siyasi-diplomatik münasibətlərin inkişafına, xalqların maariflənməsinə, dillərin qarşılıqlı təsir inkişafının sürətlənməsinə böyük stimül vermişdir. Bu barədə tədqiqatçı N. Abbasova yazır: “Təkcə bir dilin deyil, ən azı iki dilin koqnitiv idarəetmə zənginliklərini üzə çıxarmağa müvəffəq olan tərcümə sənəti öz yaradıcı funksionallığı, fəaliyyət sahələrinin çoxcəhətliyi ilə getdikcə daha elmi mahiyyəti və intellektual tətbiqi əhəmiyyəti kəsb etmişdir”. Tərcüməşünaslıq tətbiqi dilçiliyin həmişə maraq mərkəzində duraraq, beynəlxalq aləmdə qlobal mənada dəstəklənən informativ-sosioloji tərəqqini əks etdirir. Bir dildəki məzmunun bir dilə ötürülmə spesifikasi, ümumi, oxşar/fərqli lingvistik potensiallığın kompleks şəkildə üzə çıxarılması və müqayisə edilməsi, tərcüməsi çox vacibdir. Bu baxımdan frazeoloji tərcümə vahidinin orijinal mənbəyə maksimal bənzərliyinin, yəni semantik və pragmatik eyniliyini əks etdirən transformativ uyğunluqlar sistemi aşağıdakı optimal variantları (Sərbəst tərcümə anlayışını da bura əlavə etmək şərti ilə) tələb edir:

a) ekvivalent uyğunluq;

b) adekvat uyğunluq;

c) təsviri uyğunluq.

Deməli, paremioloji-frazeoloji dil vahidlərinin tərcüməsinin ümumi ədəbi-lingvistik texnologiyası məhz bu üç əsas kriteriyanın toplaşmasını – uyğunluqlar uyurluğunu tələb edir (2, səh. 97).

Bəzi hallarda frazeoloji obrazlığın tərcümə prosesində ekvivalent transformasiya üsulu heç də özünü tamamilə doğrultmur. Buna səbəb isə paremioloji-frazeoloji dil vahidlərində obrazlılığın dərəcə müxtəlifliyidir. Əlavə olaraq ekspressivliyin “tərcüməsi” məsələsinin ekstralingvistik informativliyə məxsus amil olması, təcrübədə əsasən bir qədər fərqli-mütəşəkkil tərcümə üsulları yoxlanılır.

Bu barədə də V.V.Vinoqradovun özünəməxsus fikirləri var. V.V.Vinoqradova görə: “Frazeologiya dildə şeylərin və anlayışların əyani mahiyyətini sözlərdə birbaşa açar, yəni cəmiyyətin mədəni və məişət ənənələrinin “irreal əlamətlərini” özündə əks etdirərək canlandırır”. (5, səh. 161).

Beləliklə, paremioloji-frazeologizmlərdə əsas cəhət və üstünlük ondan ibarətdir ki, onlarda obrazlığın və ekspressivliyini “mütəşəkkil üsullarla tərcüməsi” konnotativliyə və denotativliyə mütənəsb olən ekstralingvistik əlamətlərlə xarakterik olunur. Bu zaman tərcümənin aşağıdakı vacib ekstralingvistik əlamətləri özünü büruzə verir:

1) tipikləşdirilmə gücünə malik ləksə əvəzlənmələrdə;

2) bütöv cümlə konstruksiyasının universal-analitik mahiyyətinin hazırqəlb şəkildə (bu zaman adekvatlığın qalması şərti ilə) saxlanılmasında reallaşır. Buradan da belə nəticəyə gəlinir ki, paremioloji-frazeoloji dil vahidlərindəki interval-analitik konstruksiyalılığın, frazeoloji obrazlılığın, üslubi ekspressivliyi “tərcüməsi” yalnız tərcümənin transformasiya sisteminin bütövlüyü nöqtəyi-nəzərindən həll edilə bilər.

Bütün bu deyilənləri yekunlaşdıraraq o, nəticəyə gəlmək olur ki, paremioloji-frazeoloji dil vahidləri, dilin əsas lingvokulturoloji sahəsini təşkil edir. Belə ki, bu vahidlərin, hər hansı bir aspektdə müqayisəsini və analizini araşdırarkən, dillərin invariant mənalı simvollarının, xalqın etnik-dil, etnik-psixoloji millətlərin müqayisəsi, bu dillərin beynəlmiləl – qlobal və spesifik göstərdiklərinin aşkarlanması əsas amil hesab olunur.

Xülasə. Aforizmlər, atalar sözləri, zərb-məsələlər və s. paremioloji vahidlərin əsasını təşkil edir. Bu vahidlər semantik-sintaktik quruluş baxımından həyat hadisələrinin simvolik səciyyəsinin təsviri kimi formalaşan aspektlərdən ibarətdir. Belə paremioloji vahidlər bütün dillərdə əsaslı bir fond təşkil edir. Onlar dünya dillərinin bir-biri ilə əsaslı oxşarlıq sferasını müəyyən etməkdə böyük bir vasitədir.

Ədəbiyyat

1. Atif M. Ədəbi-tənqidi məqalələr. Bakı, Azərənəşr, 1958, 444 s.
2. Abbasova N.H. Paremioloji-frazeoloji vahidlərin (aforizmlərin) tərcümə problemləri. Dissertasiya, 2016, 140 s.
3. Bayramov N.A. Azərbaycan dili frazeologiyası əsaslan. Bakı, Maarif, 1978, 176 s.
4. Erdoğan A.M. Atalar sözləri və zərb məsəllərin etimoloji aspektdə tədqiqi və etimoloji lüğətinin tərkibi prinsipləri. Dissertasiya, Bakı, 2014, 150 s.
5. Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. М.: Наука, 1977, 310 с.
6. Дмитриева О.А. Культурно-языковые характеристики пословиц и афоризмов. Автореф. дис. канд. филол. наук. Волгоград, 1997, 16 с.

Açar söz : paremiologiya, frazeologiya, morfem, leksem, aforizm, atalar sözləri, frazeoloji vahidlər.

Keyword: paremiology, phraseology, morpheme, lexeme, aphorism, proverbs, phraseological units.

Ключевые слова: паремииология, фразеология, морфема, лексема, афоризм, пословицы, фразеологические единицы.

Резюме

Афоризмы, пословицы, загадки и др. составляют основу паремииологических единиц. Такие единицы состоят из аспектов, сформированных в терминах семантико-синтаксической структуры как описания символической природы жизненных событий. Такие паремииологические единицы составляют прочную основу во всех языках. Они являются прекрасным инструментом для определения сферы фундаментального сходства мировых языков.

Summary

Aphorisms, proverbs, riddles, etc. forms the basis of paremiological units. Such units consist of aspects formed in terms of semantic-syntactic structure as a description of the symbolic nature of life events. Such paremiological units form a solid foundation in all languages. They are a great tool for defining the sphere of fundamental similarity of world languages.

RƏYÇİ: dos.E.Vəliyeva